

Keynote: Joost Fonteyne

(voorzitter beoordelingscommissie Muziek, Directeur Festival Van Vlaanderen Kortrijk, co-organisator Parkjazz)

Goeiemorgen,

Stelt u zich het volgende decor even voor.

Een salon in een Weense villa van een exorbitant rijke en in zichzelf gekeerde familie uit het in 1984 geschreven theaterstuk 'Ritter Dene Voss' van de controversiële Oostenrijkse auteur Thomas Bernhard. Ilse Ritter, een van de protagonisten, liet een portret maken door een jonge kunstenaar. Ze motiveert haar keuze: *Het is alleen maar om een jonge kunstenaar te helpen.*

Gerd Voss, de tweede van de drie protagonisten, riposteert: *Jonge kunstenaars zijn niet te helpen, er bestaat geen grotere onzin dan jonge kunstenaars helpen. Überhaupt is kunstenaars helpen onzin. Kunstenaars moeten zichzelf helpen, vooral jonge kunstenaars moeten zichzelf helpen. Er komt niets van jonge kunstenaars terecht als ze voortdurend worden geholpen. Je vernietigt een kunstenaar door hem te helpen. Vooral wie een jonge kunstenaar helpt, maakt hem kapot en vernietigt hem, zo is dat.*

Voss heeft gelijk.

Jonge kunstenaars bemoederen heeft geen zin.

Hopelijk zijn hun scherpe kantjes nog niet afgevild, nemen ze nog niet teveel een blad voor de mond en toeteren ze – met muziek en andere – onze bijwijlen verstarde oren uit. Het ligt nog open, het kan nog alle richtingen uit. Dat dat niet altijd makkelijk is, is te begrijpen. Maar, beste jonge kunstenaar, laat u geen oor aannaaien. Hoedt u voor oude meesters die enkel jonge volgelingen zoeken. Do your thing. Zoals jij denkt dat je thing moet zijn. Er zullen harde muren en builen zijn. Maar ze genezen. Ik bedoel de builen.

En toch, je staat er niet alleen voor.

Je kan je scholen. Hard werken. Hopelijk ontmoet je iemand die aanvoelt welke richting je wil uitgaan, die je stimuleert en die je fris bij de les houdt. Iemand die je een referentiekader aanbiedt en het niet alleen over noten en balken heeft. Iemand die je laat zien dat de wereld groter is dan dat en laat voelen dat je niet om die wereld heen kan. Een artiest staat in de wereld, maakt deel uit van die wereld, stelt er vragen over. Alex Ross stelt het in zijn essay 'Listen to This' uit zijn gelijkname boek van 2010 scherp: *'Perhaps the most intractable problem with contemporary music education is that so many teachers have been trained in the monastic culture of music conservatory, where mastery of technique is the dominant topic and where*

discussion of music's social or political or spiritual meaning is often discouraged. Hij vervolgt met een uitspraak van Paul Woodford: *'In my own experience, few music education majors entering their senior year can distinguish Marxism from capitalism, capitalism from democracy, the political Left from Right, or the modern from postmodern. They are, in cultural terms, idiot savants.'* Toegegeven het wordt hier enigszins op flessen getrokken, en de Amerikaanse situatie is niet de onze, maar toch. Een blik op de gepubliceerde lessenroosters spreekt boekdelen. Gelukkig ken ik tal van ervaren musici die doceren, velen scherp van geest. Ik kan me niet voorstellen dat ze de brede discussie uit de weg gaan. Ik wens het jonge talenten alleen maar toe om bij hen terecht te komen. Op dat vlak zijn we met ons gat in de boter gevallen. Er is in Vlaanderen een hoogconjunctuur. Il y a l'embarras du choix. Beste jonge kunstenaar, ga voluit in de wereld staan en stel je ervoor open.

Die hoogconjunctuur zorgt voor een een grote uitstroom uit het hoger kunstonderwijs. Niet iedereen die afstudeert is een toptalent. Niet iedereen die hoger kunstonderwijs volgt bouwt later een schitterende carrière uit. Velen zijn geroepen, weinigen uitverkoren. Neem daarbij als onderwijsinstelling een realistische houding in aan. Geen pleidooi voor een opdeling van de opleiding in top, goed, net-niet of helaas. Maar hou je studenten voor dat niets voor niets gaat. Talent is belangrijk, maar doorzettingsvermogen en wendbaarheid zijn minstens even bepalend. En het besef dat niet iedereen zal doen wat hij op vandaag denkt te doen. Onze fantastische boekhoudster is een afgestudeerde klarinetiste. Hou je doel voor ogen, maar weet dat een dubbeltje kan rollen. Wendbaarheid is cruciaal. Leer hen ook de minder lyrische kanten van de muziekwereld kennen, zoals kunstenaarsstatuut, belastingsformulier, uitzendbureau's voor artiesten, sociale zekerheid, en andere. Niet een toevallig sessie van een halve dag, maar een continue aandacht van bij het begin van de opleiding. De organisaties die u hierin kunnen ondersteunen bestaan. Je merkt dat jonge kunstenaars vandaag iets bewuster omgaan met hun administratie, maar vaak gaat het net om de meest gemotiveerde en ondernemende mensen. Maar soms is het noorden helemaal zoek. In studies lees je dat jonge kunstenaars de weg naar de informatie over kunstenaarsstatuut, kleine vergoedingsregeling en subsidieaanvragen niet vinden. Dat niet vinden maakt me licht kregelig. Onderwijsinstellingen kunnen in deze materie als wegwijzer fungeren. Maak studenten vertrouwd met de websites van het Kunstenloket, muziekcentrum Vlaanderen en Kunsten en Erfgoed. Maar, beste studenten hoger kunstonderwijs, sta me toe jullie een lichte *kick under the ass* te geven. Neem het heft in handen. Ik weiger te geloven dat jonge mensen die zowat alles uit het internet tevoorschijn toveren, er niet in slagen informatie te vinden. Websites als die van het Kunstenloket en de praktijkwijzer van het Muziekcentrum Vlaanderen zijn helder opgesteld. De website van Kunsten en Erfgoed – de administratie van de Vlaamse Minister van Cultuur – zet in heldere taal uiteen hoe je subsidies kan aanvragen. Ik weet het, het is niet direct de meest spannende bedlectuur, maar als je er iets wil van maken zal je toch 'perseveranza' aan de dag moeten leggen en je erdoorheen worstelen. En mocht je er niet uitgeraken, weet dat er nog zoiets bestaat als de telefoon of dat je met je vragen terecht kan in het Kunstenloket of de steunpunten. Daarvoor werden ze in het leven geroepen. Om te steunen.

Subsidies, het woord is gevallen.

Het lijkt lang geleden, maar zo'n twintig jaar geleden was er van subsidies voor jazz weinig of geen sprake. Die beperkten zich tot de ernstige muziek, klassiek dus. Diverse kunstendecreten brachten daar gelukkig verandering in. Wat ook beweerd wordt: vandaag heeft een goed jazzdossier evenveel kans als een goed klassiekdossier. Alleen, tussen haakjes, er zijn minder jazzdossiers. Dossiers worden niet in genrecategoriën verdeeld, het gaat om muziek. De beoordelingscommissie muziek is alvast pleitbezorger, maar evenzeer van

enige grondigheid. Spijts heel wat behoorlijke dossiers, valt een toenemende slordigheid op. Op zakelijk vlak gaat het om foutieve en onvolledige begrotingen of het ontbreken van een heldere commentaar bij de begroting. Inhoudelijk gaat het over erg summiere of onduidelijke beschrijvingen van het project. Tot slot zijn er meer onvolledige dossiers dan vroeger. Het spreekt voor zich dat die minder kans maken.

Vorig jaar werd het nieuwe kunstendecreet gestemd. Het houdt op veel vlakken verbetering in. Het is bijvoorbeeld goed dat de manier van beoordeling tegen een nieuw daglicht gehouden wordt. Systemen wordt best regelmatig geëvalueerd. Advisering gebeurt in de toekomst door kleinere groepjes experts. Het is niet expliciet uitgesproken, maar het is reëel dat het om groepjes genre-experts gaat. Is dat wel beter? Wachten belang aan de discussie rond dossiers in voldoende grote expertgroepen. Argumenten van niet-genre-experts zijn soms bepalend, en niet in negatieve zin. Afstand nemen van materie werkt verhelderend.

De commissie schreef in juni 2013 een 'Verduidelijkende nota'.

Een werktekst gebaseerd op de beoordelingservaring sinds november 2013. En tegelijk een aanzet tot dialoog met de sector. De commissie is aanspreekbaar, en dat meent ze, binnen de regels van de deontologie. De nota werd bediscussieerd met de Minister van Cultuur, de werkgroep muziek van OKO, het Muziekcentrum Vlaanderen én het MuziekOverleg. De nota én vooral het gesprek werden goed onthaald. U kan hem vinden op verschillende websites, die van OKO, Muziekcentrum Vlaanderen en Kunsten en Erfgoed. U zal er lezen dat artistieke kwaliteit, financiële noodzaak en diversiteit belangrijke criteria zijn. Dat het geen zin heeft dat ieder trio en kwartet een eigen structuur uitbouwt met een eigen administratie en zakelijke leider. Dat we hopen dat kwalitatieve bands in het gesubsidieerd live-circuit en bij alternatieve managementsbureau's terecht kunnen. En dat we vragen dat die organisaties de relatie overheadkosten versus artistieke kosten gezond houden.

Alternatieve managementsbureau's kunnen voor bands een rol van betekenis spelen. Het fenomeen bestond vooral in de pop-rocksector. Gelukkig bleef de jazzwereld niet achter. Het aantal gesubsidieerde managementsbureau's voor jazz steeg bij de recente beslissingen over de projectsubsidies. Ze zorgen voor een minimumomkadering zodat bands zich beter op hun artistieke activiteit kunnen richten. Op die manier worden de overheadkosten voor een band ook tot een minimum beperkt.

Het live-circuit wil ik oproepen tot de nodige durf.

Het risico dat in financieel minder zekere tijden gekozen wordt voor succesgarantie is niet ondenkbeeldig. Je merkt nu al dat – al dan niet op vraag van plaatselijke overheden – er minder risico genomen wordt. Beste organisatoren, graag uw aandacht voor twee zaken. 1) Bouw een divers aanbod uit. Niemand is gebaat bij meer van hetzelfde. Zorg voor een goeie wisselwerking tussen nationaal en internationaal, de pappies en de puppy's. Projecten waar ervaren en jong met elkaar in contact komen is een volgende stap. Dat blijken in de praktijk boeiende momenten op te leveren. 2) Denk minstens op middellange termijn. Een organisatie die zich op een bepaald terrein waagt, zoals jazz, haakt soms na een korte tijd af. Geef het de tijd. Tijd om een publiek te vormen. Tijd om een community te vormen. Schakel je 'peers' in om anderen enthousiast te maken. Op die manier hoef je niet alles te doen. Een jaar is niet altijd voldoende om dat te bewerkstelligen.

Tot slot, terug naar onze jonge leeuwen.

Wat na de opleiding? Klaar voor de grote sprong voorwaarts?

Ik was zelf ook benieuwd en vroeg tijdens een gastles in een master-na-master wat de plannen na de opleiding waren. We gaan organisatoren en curatoren mailen, was het trotse maar tegelijk onthutsende

antwoord. Veel succes! Mag ik u, misschien ook op zijn scherpst, duidelijk maken: er zitten weinigen op je te wachten! Kom uit je schelp, leer mensen kennen, praat met ze, doe vrijwilligerswerk, investeer in je netwerk, ga concerten zien, spreek met organisatoren, laat hen je introduceren bij anderen en informeer hen. Anderen hebben het je voorgedaan. Doe beroep op de gigantische bibliotheek die ervaring heet. Alleen zitten de boeken nogal verspreid. Beperk je niet tot Vlaanderen. Het marktplein is erg vol. We hebben het voordeel dat ons land erg internationaal georiënteerd is. Dat is in de muziek niet anders. Je zal moeten werken om de bus, de trein of het vliegtuig te nemen om de ervaring die jouw kan inspireren te consulteren. Er zal ook durf en *stamina* bij te pas komen om binnen te raken waar je binnen wil raken. Didier Wijnants schreef het in zijn recentste Jazz op Donderdag, een stuk dat niet had misstaan als opener van deze dag. Hij schreef: '*Vroeger was het idee: we zorgen dat we eerst goed zijn in eigen land, dan proberen we de grens over te steken. Nu is het omgekeerd: we gaan in New York studeren of in Berlijn wonen om ervaring op te doen, andere muzikanten te leren kennen en de wind van deze tijd door onze haren te laten waaien. Dan begint het pas.*'

Absoluut, de wind van deze tijd door onze haren laten waaien.

Stel u om te eindigen opnieuw een decor voor.

Het fictieve dorp 'Giancaldo' in het Noord-Westen van Sicilië. De plek waar 'Cinema Paradiso' van cineast Giuseppe Tomatore zich afspeelt. Projectionnist Alfredo brengt Toto van kindsaf aan de liefde voor de film bij. Een langzame camerabeweging brengt een strand vol roestige ankers in beeld. Op een muurtje bij het water spreekt de intussen blind geworden Alfredo tot de ondertussen jongeman.

Ga weg van hier.

Dit land is vervloekt.

Als je hier leeft, denk je dat dit het centrum van de wereld is.

Dat niets zal veranderen.

Dan vertrek je een jaar of twee.

En als je terugkomt is alles veranderd.

Je vindt niet meer wat je zoekt. Wat je zoekt, is verdwenen.

Je moet lang weggaan, vele jaren, vooraleer je het terug kan vinden.

De mensen, het land waar je geboren bent.

Nu is dat onmogelijk.

Nu ben je nog blinder dan ik.

Toto vraagt: *Wie zei dat? Gary Cooper? James Stewart? Henry Fonda?*

Neen Toto. Niemand. Deze keer zeg ik het.

Het leven zie je niet in films. Het is harder.

Ga weg.

Ga terug naar Rome. Je bent jong.

De wereld is je oester.

Ik wil je niet meer horen, ik wil over je horen spreken.

Na een slapeloze nacht, staat Toto de volgende morgen mét valies op het perron.

Alfredo neemt het zekere voor het onzekere:

Kom niet terug.

Denk niet aan ons.

Kijk niet achterom.

Schrijf ons niet.

Geef niet toe aan nostalgie.

Als je terugkomt, bezoek me niet. Ik zal je niet binnenlaten, capito?

Wat je ook doet, hou van wat je doet.

De trein vertrekt.

Vergeef me, ik ben een romantische ziel.

Ik wens u allen een boeiend Jazzforum.

Joost Fonteyne,

Jazzforum,

Flagey, 11 maart 2014.